

METODICKÝ LIST

Názov metodického listu (Uved'te tému)
<i>List detí do UNESCO o dedičstve Pohorelej</i>
Meno a priezvisko autora/autorky
<i>PaedDr. Dagmar Krupová – doc. PaedDr. Ivana Rochovská, PhD.¹</i>
Vyučovaci predmet/Vzdelávacia oblasť
<i>Človek a spoločnosť, Človek a príroda, Umenie a kultúra, Jazyk a komunikácia, Človek a svet práce, Zdravie a pohyb, Matematika a práca s informáciami</i>
Ročník
<i>predprimárne vzdelávanie</i>
Hodinová dotácia
<i>3 vzdelávacie aktivity</i>
Edukačný cieľ
<i>Dieťa vymenuje významné prírodné a kultúrne pamiatky vo svojej obci/regióne a vysvetlí, prečo je potrebné chrániť ich a starať sa o ne.</i>
Výchovný cieľ
<i>Dieťa vie oceniť hodnotu vybraných prírodných a kultúrnych pamiatok vo svojej obci/regióne.</i>
Zpracovanie v iŠVP, ŠkVP a učebniciach
<i>Téma nie je explicitne vyjadrená v Štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2016). Implicitne sa nachádza najmä vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť, ale prepojenie na tému možno nájsť aj v ďalších vzdelávacích oblastiach.² Uvádzame výkonové štandardy, ktoré sú napĺňané realizáciou predkladaného metodického listu.</i>

¹ Autorky tvoria tím už od roku 2009. Navrhujú, overujú a knižne publikujú vzdelávacie aktivity a projekty pre predprimárne vzdelávanie, napr. *Využívanie bádateľských aktivít v materskej škole* (2011), *Vědci v materské škole* (2015), *Umělci v materské škole* (2016), *Hráme sa a tvoríme* (2016), *Visual Art in Nursery School* (2017). Pre zaujímavosť možno uviesť, že ide o matku a dcéru.

² Predprimárne vzdelávanie nemá schválené oficiálne učebnice, avšak na trhu sú dostupné pracovné zošity Škôlkar. V pracovnom zošite pre vzdelávaciu oblasť *Človek a spoločnosť* v téme *Geografia okolia* sa nachádza obrázok Dobšinskej ľadovej jaskyne.

Človek a spoločnosť

- Opisuje známe trasy na základe orientačných bodov.
- Pri opise krajiny používa pojmy ako vrch, les, pole, lúka, potok, rieka, jazero, rybník.
- Pozná najznámejšie prírodné krásy regiónu, napr. rieku, ktorá preteká cez daný región, pohorie či vodnú plochu.
- Pozná najznámejšie prírodné krásy našej vlasti, napr. Vysoké Tatry alebo Dunaj.
- Vymenuje niektoré historicky významné lokálne objekty, napr. hrad, zámok.
- Uvedie príklad tradičnej regionálnej kultúry podľa miestnych podmienok.

Človeka príroda

- Rozpráva o prírodných reáliách známeho okolia.

Umenie a kultúra

- Výtvarne vyjadruje svoje predstavy o svete.
- Reaguje výtvarnými prostriedkami na zmyslové podnety.

Človek a svet práce

- Pozná niektoré tradičné remeslá.

Jazyk a komunikácia

- Aktívne a spontánne nadväzuje rečový kontakt s inými osobami – deťmi i dospelými.
- Vlastnými slovami vysvetlí význam slov, ktoré pozná.

Zdravie a pohyb

- Zvládne turistickú prechádzku.

Matematika a práca s informáciami

- Poskladá z primeraného množstva útvarov obrázkov podľa predlohy, pokynov a na danú tému.
- Určí a pomenuje guľu, kocku, valec.
- Ovláda základy práce s digitálnymi technológiami.

Teoretický základ

(Stručne uveďte teoretický základ k problematike, max. v rozsahu učiva v učebnici; použitú literatúru a iné zdroje)

Dedičstvo je niečo, čo sme nevytvorili sami, ale získali sme od našich predkov. Môžu to byť, napr. mestá, domy, hrady a zámky, prírodné prostredie ako les, lúka, kopec, rieka, jazero, rôzne predmety, ale aj piesne, básne, tance, zvyky, významné osobnosti, zaujímavé myšlienky... Aj na základe tohto dedičstva sa dozvedáme, ako žili ľudia v minulosti a čo dokázali vytvoriť. Mali by sme toto dedičstvo ochraňovať a starať oň.

Tak, ako my na Slovensku máme nádherné prírodné a kultúrne dedičstvo, majú ho aj iné krajiny. V každej krajine možno nájsť krásne a zaujímavé miesta, ktoré sú jedinečné. Keďže v minulosti dochádzalo k ničeniu prírodného a kultúrneho dedičstva (napr. počas vojny, prírodných katastrof, v nevhodných podmienkach alebo nesprávnym zaobchádzaním), ľudia vytvorili organizáciu, ktorá sa zameriava na jeho ochranu. Tiež vychováva ľudí, aby sa zamýšľali nad tým, koľko krás je okolo nás a ako sa máme správať k prírodným a kultúrnym pamiatkam. Táto organizácia sa volá UNESCO. Bola založená v Paríži v roku 1945, teda približne v čase, keď sa narodili a žili prastarí rodičia detí, ktoré teraz navštevujú materskú školu. Snaží sa ochraňovať svetové dedičstvo, ktoré patrí všetkým.

Ľudia z organizácie UNESCO dostali nápad, že by mohli zapísať všetky významné prírodné a kultúrne pamiatky z celého sveta na jeden zoznam. Bola to náročná práca a tento zoznam sa postupne vytvára až dodnes, a stále naň pribúdajú nové a nové pamiatky. Dokonca aj pamiatky z našej krajiny, Slovenska, sú tu zapísané, a to, napr. historické centrum miest Bardejov (obr. 1) , Banská Štiavnica (obr. 2) spolu s jej technickými pamiatkami, Levoča (obr. 3), Spišský hrad a jeho okolie (obr. 4), jaskyne, napr. Dobšinská ľadová jaskyňa (obr. 5), Ochtinská aragonitová jaskyňa (obr. 6), dedinka Vlkolínec (obr. 7) a ďalšie miesta.

Obr. 1 Bardejov (Zdroj: Wikipedia)

Obr. 2 Banská Štiavnica (Zdroj: Wikipedia)

Obr. 3 Levoča (Zdroj: Wikipedia)

Obr. 4 Spišský hrad (Zdroj: Wikipedia)

Obr. 5 Dobšinská ľadová jaskyňa (Zdroj: Wikipedia)

Obr. 6 Ochtinská aragonitová jaskyňa (Zdroj: Wikipedia)

Obr. 7 Vlkolínec (Zdroj: Wikipedia)

Použitá literatúra a iné zdroje informácií

- UNESCO. [online]. Dostupné na: <http://www.unesco.sk/>
- UNESCO. Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. [online]. Dostupné na: <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/medzinarodna-spolupraca/odbor-eurovpskych-zalezitosti/unesco-103.html>
- *Výchova k hodnotám národného a svetového kultúrno-historického dedičstva. Metodický list.* [online]. Dostupné na: http://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/metodiky/vychova-k-hodnotam-narodneho-a-svetoveho-kulturneho-a-historickeho-dedicstva.pdf
- *Pamiatky UNESCO na Slovensku.* [online]. Dostupné na: <http://www.unesco-slovakia.sk/sk/menu/pamiatky-unesco-na-slovensku>
- *Bardejov-Slovakia.* [online]. Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=_MmN26FBm-0
- *Banská Štiavnica.* Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=-F4i5BlRKY>
- *Spišský hrad.* [online]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=GUF3d9AuD2U>
- *LEVOČA, mesto zapísané v zozname svetového dedičstva Unesco.* [online]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=8TsXpu7bUNQ>
- *Vlkolínec (UNESCO), Vlkolínec, Slovensko.* [online]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=f5wUBbulkW>

Metodológia

(Metodologické spracovanie tematiky, návrhy využitelných metód pri výučbe konkrétnej témy)

Diskusia – na Slovensku máme prírodné a kultúrne bohatstvo svetového významu. Vysvetlenie pojmov dedičstvo, UNESCO a ďalších súvisiacich pojmov.

Pozorovanie dedičstva Slovenska zapísaného do UNESCO prostredníctvom fotodokumentačného materiálu a videozáznamov na interaktívnej tabuli, podľa záujmu detí. Odporúčame max. päť lokalít, ktoré sú najbližšie k obci/regiónu danej materskej školy. Diskusia, práca s internetom.

Diskusia – prírodné a kultúrne dedičstvo v našej obci/regióne. Čo by sme navrhli doplniť do zoznamu UNESCO?

Projekt – navrhnuť, ako dať na vedomie organizácii UNESCO o prírodnom a kultúrnom dedičstve našej obce/regiónu – navrhnuť zaujímavé lokality, navrhnuť, ako sa k nim dostaneme (pešo, autobusom, vlakom, autom...), zorganizovať turistickú vychádzku, odfotiť ich, vytvoriť kresby, maľby, trojrozmerné modely, vytvoriť list organizácii UNESCO (nadiktovať učiteľke) so žiadosťou o zaradenie do zoznamu UNESCO. Zdôvodniť výber lokalít.

Praktické úlohy

(Konkrétne praktické úlohy, príp. doplnené o príklady dobrej praxe)

Aktivita bola realizovaná s 5-6-ročnými deťmi.³ Deti sedeli v komunikatívnom kruhu a učiteľka nadviazala na aktivitu z predchádzajúceho dňa, v rámci ktorej nadviazali spoluprácu s materskou školou v Poľsku. Zopakovali si, ktoré štáty poznajú, ako sa volá ich dedina (Pohorelá), v ktorej krajine sa nachádza, a že je to v Európe. Učiteľka deti navodila na tému tým, že sa budú dnes rozprávať o celom svete.

V rámci diskusie sa deti stretli s novým pojmom „dedičstvo“. Mohli povedať svoju predstavu, čo to slovo znamená:

U (Učiteľka): Čo vám príde na rozum, keď počujete slovo dedičstvo?

D (Dieťa): Peniaze.

D: Dedina.

D: Dedina.

D: Deti.

D: Chudobná dedina.

D: Že zdedíme po starých rodičoch peniaze.

D: Dedičstvo po starých rodičoch.

U: Ešte chce niekto povedať, čo si predstavuje pod slovom dedičstvo?

D: Rodina.

D: Mne pripomína chudobnú rodinu.

D: Deti.

D: Že niekto po niekom niečo zdedí.

D: Aj ja som to chcela povedať.

D: Papiere.

U: Povedali ste, že po starých rodičoch by sme mohli niečo zdediť.

D: Peniaze.

U: A mohli by sme zdediť aj niečo iné okrem peňazí?

D: Áno.

D: Náhrdelníky.

D: Staré hodiny.

D: Skrine.

D: Prsteň.

D: Kov.

D: Retiazka.

D: Náušnice.

D: Diamanty.

D: Topánky.

D: Vzácny rubín.

D: Vzácne medaile.

U: A myslíte si, že rôzne predmety môžeme zdediť len po starých rodičoch?

³ Návrh metodického listu bol overený v materskej škole, ktorá je súčasťou Základnej školy s materskou školou Pohorelá. V materskej škole sú dve triedy s vekovo heterogénnym zložením detí. Učiteľky aspoň raz do týždňa využívajú možnosť pracovať vo vekovo homogénnych skupinách, kedy sa delia na mladšie a staršie, t.j. 5-6-ročné deti.

D: Aj po inom.

D: Aj po otcovi.

D: Aj po mamke... aj po ňañkovi.

U: Deti, ak niečo zdedíme, dávame za to peniaze? Musíme za to platiť?

D: Nie.

D: Áno.

D: Nie.

D: Nie! Nie!

D: Ved' to niektorí ľudia ti niečo nechajú, umrú v jeden deň, a potom ako im zaplatíš? Jedine sviečku im môžeš doniesť na hrob, tým im zaplatíš.

D: Dáš, za to sa neplatí. Keď je to v rodine, tak sa to neplatí, iba dáva.

U: Filip poznamenal veľmi dobre, že dedičstvo dostávame od niekoho, kto už nežije...

Učiteľka doplnila vyjadrenia detí a spoločne zhrnuli, čo znamená slovo dedičstvo. Na podnet dieťaťa napísala slovo veľkými tlačenými písmenami na flipchart (obr. 8), deti, ktoré vedia čítať, ho prečítali a spoločne ho všetci vytlieskali. Učiteľka s deťmi pokračovala v diskusii a ozrejmila deťom, že dedičstvo nemusí byť len niečo, čo získame od rodičov alebo od starých rodičov, ale dedičstvo môže byť aj niečo, čo je spoločné pre ľudí v niektorej dedine, meste, alebo na celom svete. Môže to byť niečo, čo sme nevytvorili, čo je veľmi krásne a máme z toho radosť.

D: Ja mám radosť z chleba. Lebo je to Boží dar.

D: Ale aj voda.

U: To dedičstvo by malo vydržať celé veky...

D: Tak, potok vydrží.

U: Mohol by byť podľa vás dedičstvom potok?

D: Áno.

U: Alebo krásny zámok?

D: Áno.

U: Starobylý vzácny dom?

Učiteľka pokračovala vy vymenúvaní toho, čo môže byť takýmto dedičstvom, napr. dom, dedina, les, jaskyňa, deti pridávali svoje návrhy. Učiteľka dodala, že takéto dedičstvo patrí všetkým ľuďom, nie len jednotlivcom. Na otázku, čo robiť, aby sa dedičstvo naďalej zachovalo, deti odpovedali, že je potrebné sa oň starať a chrániť ho.

Obr. 8 Rozhovor v komunikatívnom kruhu, vysvetlenie neznámych pojmov

Učiteľka pokračovala v diskusii s deťmi. Na flipchart napísala ďalšie neznáme slovo – UNESCO (foneticky UNESKO). Deti ho prečítali.

U: Počuli ste už takéto slovo?

D: Nie.

Učiteľka vysvetlila deťom, že takáto organizácia, združenie ľudí, vznikla v čase, keď sa narodili ich prarodičia. Bola založená v Paríži, meste nachádzajúcom sa vo Francúzsku. UNESCO sa stará o to, aby toto dedičstvo z celého sveta sme ochraňovali.

U: Ako by sme sa mohli starať o toto dedičstvo?

D: Čistiť to, a také veci.

U: Máte ešte iný nápad?

D: Chrániť to.

U: Akým spôsobom?

D: Že to schovávajú niekde.

U: Oni práve chcú, aby to videlo čo najviac ľudí. Ale aby ľudia toto dedičstvo nepoškodili, musia dodržiavať nejaké pravidlá. Spomínali ste, že ste boli v jaskyni. Pamätáte si na pravidlá, ktoré ste museli dodržiavať?

D: Nefotiť.

D: Nesmeli sme fotiť nič.

U: A ešte?

D: Nemáme sa dotýkať.

U: Čo by sa stalo, kedy sme sa dotýkali kvapľov v jaskyni?

D: Roztopili by sa.

Učiteľka deťom vysvetlila, že v organizácii UNESCO robia ľudia zoznam dedičstva – vzácnych prírodných alebo ľudských výtvorov z celého sveta. A na tento zoznam sa dostali aj zaujímavosti zo Slovenska. Čo by to mohlo byť?

D: Mesto!

D: Dedina!

D: Stromy!

U: A o čom rozprával Filipko? Kde si bol?

D: V jaskyni.

Učiteľka ukázala deťom ukážky vzácnych miest zo Slovenska, ktoré sa nachádzajú v zozname UNESCO (obr. 9) – centrum Bardejova, Banskej Štiavnice, Levoče, Spišský hrad, Vlkolínec a Dobšinská ľadová jaskyňa. Deti sa vyjadrovali k tomu, čo vidia a čo sa im zdá na týchto miestach najzaujímavejšie a najkrajšie, prečo tieto miesta boli podľa nich zapísané do zoznamu UNESCO.

Deťom sa páčil najmä Spišský hrad. Dohodli sa, že začiatkom leta naplánujú školský výlet na Spišský hrad.

Obr. 9 Ukážka prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO na Slovensku – Spišský hrad

Keďže diskusia už trvala dosť dlho, učiteľka zaradila pred ďalšou časťou diskusie tanec. Pretože sa s deťmi rozprávali, že UNESCO sa nachádza v Paríži vo Francúzsku, tancovali na francúzsku pieseň.

V ďalšej časti diskusie učiteľka iniciovala deti, aby porozmýšľali, či aj v našej dedine Pohorelá máme niečo pozoruhodné, čo by sme mohli odporučiť na zapísanie do zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

U: Čo z Pohorelej by ste odporučili, aby sa o tom dozvedeli na celom svete?

D: Naša škôlka.

U: Prečo práve naša materská škola?

D: Musím porozmýšľať.

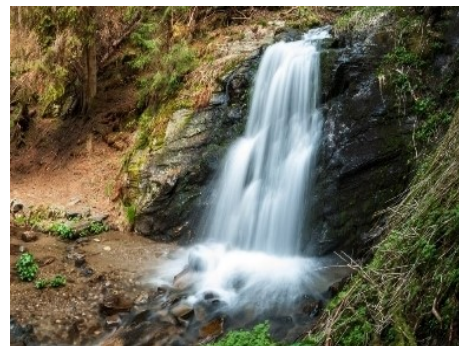
U: Dobre, porozmýšľaj a my ostatní skúsme povedať, čo by to ešte mohlo byť.

D: Príroda.

U: Ktoré miesto konkrétne?

D: Vodopády.

U: Naše pohorelské vodopády v Lukáčikovej (obr. 10)?

Obr. 10 Vodopád v doline Lukáčiková pri Pohorelej (Zdroj obrázka:

<http://www.pohorela.sk/pages/clanok.php?id=1956>

D: Áno.

U: Boli ste už pri nich?

D: Áno.

D: Áno.

D: Áno.

D: Dáši, ja už viem...lebo máme Zvedavničku zvláštnu.

U: Deti, Andrejko si už rozmyslel a povedal, že v materskej škole sa mu páči Zvedavnička. Veľmi si tento názor vážim.

Deti ďalej živo diskutovali, navrhovali, čo máme v Pohorelej zaujímavé, napr. prírodu, kvety, hory, najmä Orlovú, kostol, starodávnu škôlku. Učiteľka nápady postupne zapisovala na flipchart veľkými tlačnými písmenami. Úlohou detí bolo vymyslieť, ku ktorým z uvedených miest by sme sa mohli vydať cez vychádzku. Naspodok učiteľka napísala tri otázky. Reprezentovali ďalšie miesta, ktoré počas vychádzky objavia.

Deti rozprávali druhej učiteľke, ktorá prišla na odpoľudňajúcu zmenu, čo dopoludnia robili a o čom sa rozprávali.

D: Dnes sme sa rozprávali o tom, že... už si nepamätám.

D: Dnes sme sa rozprávali o UNESCO.

U: Kto by to chcel vysvetliť?

D: To je taká stretávka rodinná.

U: Stretávka ľudí, ktorí niečo ochraňujú...

D: Poklady.

D: Poklady.

U: Ako môžeme nazvať tieto poklady?

D: Dedičstvo.

D: Dedičstvo.

U: Kde sa nachádza to dedičstvo?

D: Hrady.

U: Nachádza sa len v jednej krajine?

D: Vo viacerých.

D: Vo viacerých.

D: Na celom svete.

U: Čo ste videli na obrázkoch, ktoré sme si pozerali?

D: Mesto, dedinu a ešte hrady a jaskyne.

U: Prečo som vám ukázala práve tieto miesta?

D: Lebo sú to dedičstvá.

U: A kam sme sa teraz vybrali na vychádzku?

D: Pozorovať, čo tam ešte môžeme napísať.

U: Áno, budeme pozorovať, či nájdeme niečo, čo by sme mohli požiadať zapísať do zoznamu UNESCO. Musí to byť niečo také, čo by mohol obdivovať celý svet.

Počas pobytu vonku sa deti s učiteľkou prechádzali po dedine a fotili spomínané zaujímavosti, prípadne hľadali ďalšie (obr. 11-13). Prvým návrhom, hneď, ako vyšli z materskej školy, bolo zapísanie vrchu Orlová (obr. 11).

Obr. 11 Turistická vychádzka za zaujímavosťami Pohorelej – vrch Orlová

Ďalej deti počas vychádzky ukazovali na rôzne zaujímavosti, učiteľka ich podnecovala, aby pri každom návrhu sa pokúsili aj zdôvodniť, prečo by daná vec alebo lokalita mala byť na zozname. Deti, napr. navrhovali starobylé domy alebo brány, pretože boli „starodávne“.

Mnohé miesta boli schátralé, napr. tradičný drevený dom, v ktorom býval Jozef Bahéry, známy hudobný skladateľ, pedagóg a publicista z Pohorelej (obr. 12) alebo stará fara (obr. 13). To podnietilo deti k diskusi.

U: Čo by sa muselo spraviť, aby naozaj ľudia mohli obdivovať tento dom?

D: Starat' sa oňho.

U: Keby sa oňho nik nestaral, myslíte si, že tu bude ešte o desať alebo dvadsať rokov?

D: Nie.

D: Nie.

D: Nie.

U: Čo by sa s ním stalo, keby sa oňho nikto nestaral?

D: Spadne.

D: Spadne.

U: Všimnite si strechu...

D: Nevydrží.

U: A bránu...

D: Nevydrží.

Obr. 12 Turistická vychádzka za zaujímavosťami Pohorelej – dom Jozefa Bahéryho

Učiteľka podnecovala deti k uvažovaniu, ako to, že kostol, hoci bol postavený skôr ako fara, vyzerá zachovalo, a fara je schátralá.

U: Prečo kostol nevyzerá tak schátralo ako táto stará fara?

D: Lebo sa oňho starajú.

D: Lebo sa oňho starajú.

Obr. 13 Turistická vychádzka za zaujímavosťami Pohorelej – stará fara

Aktivita pokračovala na druhý deň v triede. Deti sedeli v kruhu a rozprávali dvom deťom, ktoré neboli v predošlý deň v materskej škole, čo robili a o čom sa rozprávali.

U: Čo si myslíte, o čom sa teraz ideme rozprávať?

D: Čo sme robili včera.

U: Áno. Keďže včera pri nás nebola Ivonka ani Terezka, porozprávajte im, o čom sme sa včera rozprávali.

D: O dedičstve.

D: UNESCO.

D: Dedičstvo.

U: O čo sa starajú ľudia v UNESCO?

D: O poklady.

D: O poklady.

U: Aké poklady?

D: O staré hrady.

D: O peniaze.

D: O jaskyne.

D: O dedinu.

D: O mestá.

D: O staré hrady.

D: O jaskyne.

D: Čistia ich.

U: A toto dedičstvo sme postavali my?

D: Nie.

U: Objavili sme jaskyňu?

D: Nie.

U: Toto všetko sme získali od našich predkov, je to naše dedičstvo. Včera sme si rozprávali že na zozname UNESCO je aj naše slovenské dedičstvo. Pamätáte si, čo je ten zoznam?

D: UNESCO.

D: Taký zoznam.

U: Čo je na tom zozname?

D: Dedičstvo.

U: Dedičstvo celého sveta. Terezka, Ivonka, my sme sa včera vybrali s deťmi na prechádzku a všimli sme si, čo z našej dediny by sme mohli na tento zoznam pridať. A naše nápady sme zapisovali sem na tabuľu. Tak, ako UNESCO má zoznam svetového dedičstva, ktoré by sme mali ochraňovať, aj my sme si robili zoznam, čo z našej dediny by sme mali ochraňovať. Čo ste navrhovali?

D: Kráľovu hoľu.

D: Materskú škôlku.

D: Chcel som povedať, Orlovú.

D: Vodopád.

U: A na písmeno K...

D: Kostol.

U: A ešte sme napísali otázniky. Boli sme pátrať, čo by sme ešte mohli napísať. Na čo sme prišli na vychádzke? Čo by sme ešte zapísali do zoznamu dedičstva?

D: Starú faru.

U: A zistili sme, že o tú starú faru sa...

D: Nikto nestará.

D: Dáši, a ja som včera bola v kostole.

U: A o kostole sme sa rozprávali, že hoci je starší ako fara, vyzerá...

D: Peknejšie.

D: Zachovaný.

U: Áno, a keby sme išli do starej fary, mohli by sme si tam ublížiť.

D: Môžeš si tam tak ublížiť, že niečo sa môže na teba zvaliť.

U: A ešte sme navrhovali...

D: Starý dom.

U: Čo bolo pri ňom?

D: Strom.

D: A na streche starého domu bola taká tráva.

D: To sa volá mach.

U: A keby sme chceli tento dom zapísať do dedičstva, museli by sme sa o dom starať a strechu opraviť. My sme sa rozprávali, že dnes napíšeme do UNESCO, že by sme chceli do ich zoznamu pridať niečo z Pohorelej. Teda poďme to zhrnúť, čo im napíšeme, že by sme chceli pridať?

D: Ja by som chcel kostol.

D: Vodopád ja myslím.

D: Ja by som povedala kostol.

D: Stará fara.

U: Mám tu veľký papier. Vy mi budete diktovať a ja budem zapisovať. Čo im napíšeme?

D: Kostol.

D: Kostol.

U: Ale musíme nejako začať. Ako by sme ich mohli osloviť?

D: Vodopády.

U: Keď sme napíšem „vodopády“ a oni si to prečítajú, nebudú vedieť, čo. Najprv napíšem adresu.

Píšem: „Francúzsko“. Je to správne?

D: Áno.

D: Áno.

U: Aké mesto?

D: Paríž.

D: Paríž.

D: Paríž.

U: A do akej organizácie to posielame?

D: UNESCO.

U: Ešte čo sem napíšem?

D: Naša materská škôlka.

U: Áno, to napíšeme, aby vedeli, kto im to píše. Odosielateľ bude „Materská škola Pohorelá“. V akom štáte je Pohorelá?

D: Slovensko.

D: A hlavné mesto je Bratislava.

Nasledovalo spontánne diktovanie listu učiteľke od detí. Deti sa ľubovoľne zapájali do jeho tvorby, každý sa zapojil, keď mu napadlo, čo by mohli do listu napísať. Učiteľka nevtieravo deti nabádala na pokračovanie, prípadne ak odbočovali od témy, jemne ich naviedla späť k téme.

Ukážky žiackych prác

(Doplniť ukážky žiackych prác, ak sú k dispozícii)

Dobrý deň, milí ľudia z Paríža v UNESCO,

ktorí sa staráte o staré veci, poklady, o svetové dedičstvo. Prosím, dajte do zoznamu starú faru aj všetky veci, ktoré Vám pomenujeme na tento list.

Obdivujte, prosím, náš kostol, lebo sa v ňom modlí a je veľmi krásny a modlenie je dôležité.

Prosím, dajte tam do zoznamu naše pohorelské vodopády a prosím, obdivujte našu škôlku, pretože sú v nej dobré pani učiteľky. A sú tu dobré hračky, lebo škôlka je super. A máme vždy v našej materskej škôlke super program – vedecký tím, dobré deti, a že sú tu dobí kamaráti a kamarátky.

Prosíme Vás, aby ste zapísali Orlovú hoľu, lebo je do špica tvarovaná. Orlová hoľa je veľká, široká, teraz zasnežená, máme vianočný pocit.

Prosíme Vás, zapíšte všetko, čo je napísané v tomto liste.

Dovidenia.

deti z materskej školy Pohorelá

Nasledovala individuálna a skupinová práca detí. Mohli kresliť, maľovať alebo vytvárať zo stavebníc prírodné a kultúrne pamiatky, či už tie, ktoré sú v zozname UNESCO, napr. Spišský hrad (obr. 14, 15), alebo tie, ktoré žiadali zapísať do zoznamu vo svojom liste, napr. vrch Orlová (obr. 16, 17, 18).

Obr. 14 Individuálna a skupinová práca detí

Obr. 15 Stavanie Spišského hradu zo stavebníc podľa fotografie

Obr. 16 Mal'ba vrchu Orlová I.⁴

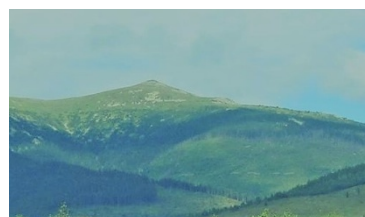

Obr. 17 Mal'ba vrchu Orlová II.⁴

Obr. 18 Mal'ba vrchu Orlová III.⁴

⁴ V deň realizácie aktivity bolo zamračené, oblaky zakrývali vrch Orlová, preto deti kreslili podľa fotografie, na ktorej vrch Orlová nebol zasnežený (obr. vpravo).

Záver (Dagmar Krupová)

Vo svojej dlhoročnej praxi som sa neraz ocitla v situácii, kedy som s deťmi riešila na prvý pohľad náročnú tému. Najprv išlo o náhodné stretnutie s témou, pričom som si vždy uvedomila, aké bolo pre deti a aj pre mňa samotné riešenie náročnejšieho problému prínosné. Stále ma zaujalo, ako deti dokážu uvažovať, vyjadrovať sa k nastolenej téme, hľadať východiská, navzájom sa počúvať a dopĺňať. Na každú tému sme sa dokázali pozrieť z viacerých uhlov a dopracovať sa spoločne k žiadaným záverom. V súčasnosti už cielene nastoľujem deťom rôzne témy, ktoré spolu projektovo riešime. Práve preto v liste UNESCO zaznel názor, že naša materská škola má super program. V minulom školskom roku sme sa dlhodobo venovali prírodovedným témam, tvorili sme „vedecký tím“, čo malo pre deti obrovský význam, nakoľko prostredníctvom bádateľských aktivít riešili mnohé elementárne prírodné javy. Prírodovedné témy sa prelínali aj s umeleckými témami a ako umelci odhaľovali odkazy maliarov v umeleckých dielach, ale aj samy sa hrali na umelcov prostredníctvom interpretácií umeleckých diel. V tomto školskom roku prišla pre nás téma UNESCO ako výzva, s ktorou sme sa rady popasovali. Som presvedčená, že deti na podnet aktivít budú vnímavejšie k svetu, ktorý ich obklopuje, zároveň získali vedomosť nielen o svetovom kultúrnom a prírodnom dedičstve, ale predovšetkým o tom, že prírodné a kultúrne pamiatky potrebujú ľudí, ktorí sa dokážu o ne postarať, aby slúžili i ďalším generáciám.

V neposlednom rade možno spomenúť, že aj keď nie priamo v súvislosti s UNESCO, ale v spojitosti s prírodnými a kultúrnymi krásami našej vlasti spoločne s rodičmi navštevujeme rôzne lokality nášho regiónu. Naposledy nás očaril hrad Lupča, malebná dedinka s príznačným názvom Dedinky, Dobšinská ľadová jaskyňa. Navštívili sme Beliansku jaskyňu, Gombaseckú, Ochtinskú, Domicu, Važeckú, Harmaneckú a najčastejšie jaskyňu Bystrú, ktorá sa nachádza v lokalite do 40 km od nášho bydliska. Učíme deti a vstupujeme im zážitkovou formou, aby sa krása dotýkala ich srdiečka, aby ich očká boli studničky, v ktorých sa zrkadlí čarovná príroda, aby svojím vnútorným zrakom dokázali rozlíšiť dobré od zlého, aby z nich vyrástli citliví a láskaví ochrancovia prírody a kultúry.